

BAKALAURO STUDIJŲ STUDENČIŲ SUVARTOJAMO ALKOHOLIO KIEKIO SĄSAJOS SU PIRMŪJŲ LYTINIŲ SANTYKIŲ AMŽIUMI, LYTINIŲ SANTYKIŲ PARTNERIŲ SKAIČIUMI IR LYTINIAIS SANTYKIAIS APSVAIGUS NUO ALKOHOLIO

Gita Argustaitė-Zailskienė¹

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Lietuva

Santrauka. Problema. 2012–2013 m. Lietuvos universitetų siūlomas bakalauro studijas pasirinko 85 305 studentai, iš jų 49 236 moterys. Jos sudarė beveik 58 proc. visų bakalauro studijų studentų. Tai nemaža visuomenės, kurios dabartinė gyvenimo kokybė ir gyvensenos ypatumai daro didelę įtaką gyvenimui ir darbui baigus studijas, dalis. Nemažai šių jaunų moterų gyvenimo kokybę nulemia lytinė jų gyvensena, kuri pradeda formuotis dar paauglystėje, mokantis mokykloje. Taip pat jaunų moterų gerovei įtakos turi alkoholio vartojimas. Neabejotina, kad tie du veiksniai sąveikauja, tačiau tyrimų, kurie analizuotų alkoholio vartojimo ir lytinio gyvenimo sąsajas, Lietuvoje išties nedaug. Šio **tyrimo tikslas** – įvertinti bakalauro studijų studentų suvartojamo alkoholio kiekio sąsajas su pirmųjų lytinių santykių amžiumi, lytinių santykių partnerių skaičiumi ir lytiniais santykiais apsvaigus nuo alkoholio. **Metodika.** Tiriamųjų imtį sudarė 1054 Lietuvoje studijuojančios 18–24 m. bakalauro studijų studentės, internetu užpildžiusios apklausą, sudarytą iš trijų dalių: demografinių klausimų, klausimų apie lytinį gyvenimą ir skalės, įvertinančios per mėnesį suvartojamo alkoholio kiekį. **Rezultatai.** Daugiau alkoholio vartojančios respondentės turi daugiau lytinių santykių partnerių ir anksčiau pradeda lytiškai santykiauti; be to, respondentės, per pastaruosius metus turėjusios lytinių santykių, kurių metu buvo bent kiek apsvaigusios nuo alkoholio, suvartoja kur kas daugiau alkoholio nei tos respondentės, kurios per pastaruosius metus nebuvo turėjusios lytinių santykių apsvaigusios nuo alkoholio. **Išvados.** Didesnis suvartojamo alkoholio kiekis turi sąsają su rizikingesne 18–24 m. bakalauro studijų studentų lytine elgsena.

Pagrindiniai žodžiai: lytiniai santykiai, alkoholio vartojimas, studentai, moterys.

¹ Adresas susirašinėti: Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Medicinos akademijos Visuomenės sveikatos fakulteto Sveikatos psichologijos katedra. A. Mickevičiaus g. 9, LT-44307 Kaunas, el. p.: argustaite@gmail.com

ĮVADAS

Lietuvos gyventojų alkoholio vartojimo tendencijos atitinka Šiaurės Europos šalių modelį, pasižymintį nekasdieniu, bet gausiu alkoholinių gėrimų vartojimu ir nereguliariais piktnaudžiavimo alkoholiu epizodais (Anderson ir Baumberg, 2006). Alkoholio vartojimas – ypač dažnas reiškinys tarp universitetų studentų ir studentėjų. Pasak Goštauto ir kt. (2009), Lietuvos studentų suvartojamo alkoholio kiekis yra pavojingai didelis. Apklausos, atliktos įvairiose aukštosiose mokyklose, atskleidžia skirtingus rezultatus, tačiau bendrai matoma, kad alkoholį vartoja daug studentų. Astrauskienė, Dobrovolskis ir Stukas (2009), apklausę Lietuvos aukštųjų mokyklų bakalauro studijų studentus, apskaičiavo, kad per pastaruosius metus alkoholio buvo vartoję 91,7 proc. studentų. Pasak Šimkūnaitės (2008), alkoholį vartoja apie 77 proc. I–III kurso studentų, studijuojančių Vilniaus universiteto Medicinos fakultete. Kito tyrimo metu Šiaulių universitete 10–15 proc. I–IV kursų bakalauro studijų studentų nurodė nevartojantys alkoholio (Milaševičiūtė, 2012). Pasak Narkauskaitės ir kt. (2011), 78 proc. aukštųjų mokyklų I–III kurso studentų vartoja alkoholį. Alkoholio vartojimo skirtumų skirtingose studentų amžiaus grupėse nenustatoma (Astrauskienė, Dobrovolskis ir Stukas, 2009). Nors moterys ir vartoja mažiau alkoholio nei vyrai (Baltrušaitytė ir Bulotaitė, 2011), dažnai intervencinės priemonės ir alkoholio antireklama bei švietimas šiuo klausimu taikomi labiau vyrams nei moterims, vis dėlto matoma, kad alkoholio vartojimas moterims taip pat kelia problemų. 38,5 proc. vaikų ir 16,3 proc. merginų alkoholį vartoja kartą ar kelis kartus per savaitę, 39,5 proc. vaikų ir 55,9 proc. merginų – kartą ar kelis kartus per mėnesį (Goštautas ir kt., 2009). Pasak Kriaučionienės, Barkauskienės ir Petkevičienės (2013), studentės, kurios dažnai geria vyną, pasižymi prastesne sveikata negu tos, kurios vyną geria retai arba jo visai negeria. Baltrušaitytė ir Bulotaitė (2011) teigia, kad penktadalis studentėjų per pastaruosius metus yra bent kartą praleidusios paskaitas dėl pagirių.

Rizikinga lytinė elgsena – taip pat studentams būdingas reiškinys. Apskritai lytiškai aktyvūs yra dauguma universiteto studentų: tarp 18–20 m. studentų lytiškai aktyvūs yra daugiau nei 70 proc., o tarp vyresnių, sulaukusių 21–23 m., lytiškai aktyvių studentų yra per 95 proc. (Žyvatkauskaitė, Jaruševičienė, Valius, 2012). Pasak Arnašiūtės (2013), trys ketvirtadaliai Klaipėdos universiteto I–IV kurso studentėjų turėjo lytinių santykių,

jų vidutinis santykių pradžios amžius – 17,6 metų, o vidutinis turėtų lytinių santykių partnerių skaičius – 2,5 partnerio. Dalis studentų praktikuoja rizikingas su lytiniais santykiais susijusias veiklas. Legkauskas ir Jakovlevaitė (2005), apklausę Vytauto Didžiojo universiteto studentus, nustatė, kad daugiau nei pusė studentų bent su vienu partneriu per visą lytinio gyvenimo laikotarpį yra mylėjęsi be prezervatyvo, o Žyvatkauskaitė, Jaruševičienė ir Valius (2012) teigia, kad per lytinius santykius jokių kontracepcijos priemonių nevartojo per 7 proc. studentų. Anot Norkaus (2012), daugiau kaip 15 proc. bakalauro studijų merginų yra turėjusios atsitiktinių lytinių santykių, kurių metu nevartojo apsaugos priemonių. Nors, pasak Mozūraitytės (2012), studentų vyrų seksualinis elgesys rizikingesnis nei moterų, t. y. vyrai anksčiau pradeda seksualinius santykius, turi daugiau seksualinių partnerių, daugiau atsitiktinių seksualinių partnerių, daugiau nesaugių lytinių santykių dėl apsvaigimo nuo alkoholio ar narkotikų, vis dėlto matoma, kad yra pagrindas nagrinėti moterų seksualinio elgesio rizikingumą ir kitus ypatumus.

Lietuvoje nėra gausių tyrimų, analizuojančių lytinių santykių ir alkoholio vartojimo sąsajas, tad galima remtis vos keliomis jų išvadamis, kalbant apie šiuos du veiksnius Lietuvos studentų imtyje. Pasak Norkaus (2012), per 35 proc. universitetų studenčių yra turėjusios lytinių santykių, kurių metu buvo apsvaigusios nuo alkoholio arba narkotinių medžiagų. Šiek tiek kitokį rezultatą gavo Mozūraitytė (2012), tarp jos tyrimo respondentų studenčių tokių buvo 23,9 proc. Nepavyko aptikti tyrimų, kurie nagrinėtų alkoholio vartojimo ypatumų sąsajas su pirmųjų lytinių santykių amžiumi, turėtų lytinių santykių partnerių skaičiumi ar kitais panašiais parametrais.

Remiantis užsienyje atliktais tyrimais, dažnesnis alkoholio vartojimas siejamas su daugiau nei vieno partnerio per pastaruosius metu turėjimu, tačiau tai duomenys, gauti ne iš studentų imties (Thompson, Kao ir Thomas, 2009). Panašius duomenis gavo ir Niujorko sveikatos apsaugos departamento tyrėjai, atskleidę, kad daugiau alkoholio vienu kartu suvartojantys asmenys yra linkę turėti daugiau lytinių santykių partnerių (New York City Department of Health and Mental Hygiene, 2008). Tyrimai rodo, kad su didesniu alkoholio vartojimu taip pat susiję ankstyvi lytiniai santykiai (Rehg ir kt., 2010), tačiau tai neplačiai ištyrinėta sritis, ypač mažai aptinkama tyrimų, kurie nagrinėtų pirmųjų lytinių santykių amžiaus sąsają su vėlesniu alkoholio vartojimu.

Apžvelgus esamus tyrimų rezultatus ir įvertinus problemos svarbą jaunų moterų gyvenime, iškeltas **tyrimo tikslas**: įvertinti bakalauro studijų studentų suvartojamo alkoholio kiekio sąsajas su lytinių santykių amžiumi, lytinių santykių partnerių skaičiumi ir lytiniais santykiais apsvaigus nuo alkoholio.

Tikslui pasiekti nagrinėtos šios hipotezės:

1. Daugiau suvartojamo alkoholio siejasi su ankstesniu lytinių santykių pradžios amžiumi.
2. Daugiau suvartojamo alkoholio siejasi su didesniu turėtų lytinių santykių partnerių skaičiumi.
3. Daugiau suvartojamo alkoholio siejasi su per pastaruosius metus turėtais lytiniais santykiais apsvaigus nuo alkoholio.

METODAI

2013 m. gegužę atlikta internetu platinta 16 dienų apklausa, kurioje dalyvavo 1291 respondentė. Kadangi apklausa atlikta internetu, neįmanoma apskaičiuoti anketų grįžtamumo, tačiau matoma, kad 1291 respondentė, užpildžiusi visą anketą, prilygsta 47,45 proc. ją naršyklėje atvėrusių asmenų. Duomenų analizei atrinktos respondentės, kurios, pildydamos anketą, studijavo bakalauro studijų programą, aiškiai nurodė savo šeiminių padėčių ir mokyklos baigimo vietą, buvo nepatyrusios lytinės prievartos ir negimdžiusios. Taip pat atmestos tos respondentės, kurios į kontrolinį klausimą, ar į anketos klausimus atsakinėjo sąžiningai, atsakė „ne“ arba „ne visai“. Taigi atmestos 237 respondentės ir duomenų analizei paliktos 1054.

Tyrimo anketą sudarė specialiai šiam tyrimui autorės parengtas trijų dalių klausimynas. Pirmoje dalyje pateikti demografiniai klausimai: amžius, šeiminių padėtis, mokyklos baigimo vieta, studijų įstaiga ir kursas. Antroje dalyje pateiktas alkoholinių gėrimų rūšių sąrašas (alus, sidras, šampanas, vynas, brendis, romas, degtinė, likeris). Respondentės turėjo įvertinti, kiek dienų per mėnesį ir kiek gramų per vieną kartą jos vidutiniškai suvartoja tam tikro alkoholio. Remiantis Didžiosios Britanijos sveikatos departamento (Office of Information for the Department of Health, 2009) publikuotais nurodymais, paminėtas alkoholio kiekis paverstas standartinių alkoholio vienetų kiekiu, suvartojamu per mėnesį.

Trečioje dalyje pateikti klausimai, susiję su respondenčių lytiniu gyvenimu. Ji sukurta remiantis Snellio ir Papini (1989) aprašyta seksualumo skale, kitomis seksualumo tyrimuose naudotomis metodikomis (Legauskas ir Jakovlevaitė, 2006; Kalina, 2012; Norkus, 2012) ir kitais tyrimo tikslui pasiekti svarbiais klausimais. Respondentės turėjo įvardyti, kelerių metų būdamos pradėjo lytinius santykius, kiek lytinių santykių partnerių turėjo iki apklausos pildymo dienos, ir atsakyti į klausimą, ar per pastaruosius metus joms teko turėti lytinių santykių, kai buvo bent kiek apsvaigusios nuo alkoholio.

Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant programą „SPSS 16.0 for Windows“. Taikytas medianos testas, Manno–Witney–Wilcoxon kriterijus, skaičiuotas Spearmano koreliacijos koeficientas. Statistinių hipotezių reikšmingumui vertinti pasirinktas $p < 0,05$ reikšmingumo lygmuo.

REZULTATAI

Kolmogorovo–Smirnov testas parodė, kad pirmųjų lytinių santykių amžiaus ($Z = 0,146$, $p > 0,001$), turėtų lytinių santykių partnerių skaičiaus ($Z = 0,299$, $p < 0,001$) ir per mėnesį suvartojamų alkoholio vienetų kiekio ($Z = 0,193$, $p < 0,001$) skirstiniai nėra pasiskirstę pagal normalųjį dėsnį, todėl tyrimo rezultatams skaičiuoti naudoti neparametriniai kriterijai: Manno–Witney–Wilcoxon kriterijus ir Spearmano koreliacijos koeficientas.

Tyrimo duomenų analizė parodė, kad jauniausiai respondentei, kuri pildė anketą, buvo 18 metų, vyriausiai – 24 metai (žr. 1 lentelę). 444 respondentės buvo vienišos (42,1 proc.), 610 turėjo partnerį (57,9 proc.), iš jų 8 buvo ištekėjusios. 525 respondentės baigė vidurinio lavinimo mokyklą viename iš penkių didžiųjų Lietuvos miestų (49,8 proc.), 259 – kitose vietovėse (50,2 proc.). Respondentės apklausos pildymo metu mokėsi įvairiose Lietuvos aukštosiose mokyklose: 168 (15,9 proc.) Kauno technologijos universitete, 60 (5,7 proc.) Lietuvos sporto universitete, 179 (17 proc.) Lietuvos sveikatos mokslų universitete, 122 (11,6 proc.) Vytauto Didžiojo universitete, 79 (7,5 proc.) Klaipėdos universitete, 54 (5,1 proc.) Lietuvos edukologijos universitete, 327 (31 proc.) Vilniaus universitete, 65 (6,2 proc.) kitose aukštosiose mokyklose, 15 (1,4 proc.) nenurodė savo mokymosi įstaigos.

1 lentelė. Respondenčių amžiaus pasiskirstymas studijų kursuose**Table 1.** The respondents' age by study year

Kursas	N	Vidutinis amžius	SD
1	345	19,3	0,713
2	226	20,26	0,684
3	250	21,28	0,589
4	233	22,24	0,678

Analizuojant duomenis apie suvartojamą alkoholio kiekį, dėl nepatikimai ar neišsamiai užpildytos klausimyno dalies atmesti 57 respondentų (5,4 proc.) atsakymai. 102 respondentės (9,7 proc.) nurodė neišgeriančios nė vieno standartinio alkoholio vieneto (SAV) per mėnesį. Respondentų nurodytus suminius per mėnesį suvartojamo alkoholio kiekius pavertus į SAV skaičių ir atmetus išskirtis, gauta, kad didžiausias nurodytas per mėnesį suvartojamo alkoholio kiekis siekia 242 standartinius vienetus (N = 988). Suvartojamų SAV vidurkis – 30,13, o skaičiuojant tik tarp vartojančiųjų – 33,59. Prieš skaičiuojant toliau, įvertintas suvartojamo alkoholio kiekio ir respondentų amžiaus ryšys. Šių dviejų veiksnių sąsajos nerasta (Spearmano $r = -0,012$, $p = 0,715$).

Analizuojant duomenis apie lytinių santykių ypatumus, gauta, kad iš lytiniškai santykiavusių respondentų 747 (95,9 proc.) turėjo lytinių santykių tik su vyrais, 8 (1 proc.) – tik su moterimis, 20 (2,6 proc.) – ir su vyrais, ir su moterimis. 4 respondentų (0,4 proc.) duomenys klaidingai užregistruoti sistemoje, todėl nebuvo skaičiuoti. Nagrinėjant lytinių santykių turėjusių respondentų duomenis, matyti, kad pirmieji lytiniai santykiai turėti nuo 14 iki 22 m. Vidurkis – $17,93 \pm 2,56$ m. Atmetus respondentes, kurios nurodė skaičiais nepaverčiamą informaciją, ir tas, kurios, nors ir pažymėjusios, kad turėjo lytinių santykių, nurodė neturėjusios partnerių, gauta, jog mažiausias turėtų lytinių santykių partnerių skaičius yra 1, didžiausias – 25. Vidurkis – $2,47 \pm 2,74$, mediana – 2.

Tikrinant pirmąją hipotezę (daugiau suvartojamo alkoholio siejasi su ankstesniu lytinių santykių pradžios amžiumi), tarp turėjusiųjų lytinių santykių, alkoholį vartojančių ir pirmųjų lytinių santykių amžių nurodžiusių respondentų (N = 722) Manno-Whitney U testu nustatyta, kad pirmųjų lytinių santykių amžius yra didesnis tarp tų respondentų,

kurios vartoja alkoholio mažiau nei tiriant nustatytas vidurkis (30,13 SAV), ir tų, kurios vartoja alkoholio daugiau nei tiriant nustatytas vidurkis (U = 43317, $p < \alpha$) (žr. 2 lentelę). Hipotezė pasitvirtino.

2 lentelė. *Pirmųjų lytinių santykių amžiaus palyginimas tarp daugiau ir mažiau alkoholio vartojančių respondenčių*

Table 2. *Comparison of distribution of age of first intercourse by consumption of alcohol*

Suvartojamas alkoholio kiekis	Pirmųjų lytinių santykių amžius		
	Vidurkis	Mediana	p reikšmė
Alkoholio vartoja mažiau nei tiriant nustatytas vidurkis (N = 417)	18,10 ± 1,6	18	p < 0,001
Alkoholio vartoja daugiau nei tiriant nustatytas vidurkis (N = 251)	17,59 ± 1,58	18	

Tikrinant antrąją hipotezę (daugiau suvartojamo alkoholio siejasi su didesniu turėtų lytinių santykių partnerių skaičiumi), tarp turėjusių lytinių santykių, alkoholį vartojančių ir turėtų partnerių skaičių nurodžiusių respondenčių (N = 664) Manno-Whitney U testu nustatyta, kad esama partnerių skaičiaus skirtumų tarp mažiau ir daugiau alkoholio vartojančių respondenčių (žr. 3 lentelę). Respondentės, kurios vartoja mažiau alkoholio nei tiriant nustatytas vidurkis, turi mažiau lytinių santykių partnerių nei tos, kurios vartoja alkoholio daugiau nei tiriant nustatytas vidurkis (U = 39848,5, $p < \alpha$). Hipotezė pasitvirtino.

3 lentelė. *Lytinių santykių partnerių skaičiaus palyginimas tarp daugiau ir mažiau alkoholio vartojančių respondenčių*

Table 3. *Comparison of distribution of number of sexual partners by consumption of alcohol*

Suvartojamas alkoholio kiekis	Lytinių santykių partnerių skaičius		
	Vidurkis	Mediana	p reikšmė
Alkoholio vartoja mažiau nei tiriant nustatytas vidurkis (N = 415)	1,98 ± 1,79	1	p < 0,001
Alkoholio vartoja daugiau nei tiriant nustatytas vidurkis (N = 249)	3,31 ± 3,95	2	

Tikrinant trečiąją hipotezę (daugiau suvartojamo alkoholio siejasi su per pastaruosius metus turėtais lytiniais santykiais apsvaigus nuo alkoholio), respondentės, per pastaruosius metus turėjusios lytinių santykių, kurių metu buvo bent kiek apsvaigusios nuo alkoholio, vartojo kur kas mažiau alkoholio nei tos respondentės, kurios per pastaruosius metus nebuvo turėjusios lytinių santykių apsvaigusios nuo alkoholio ($U = 28,292, p < \alpha$) (žr. 4 lentelę). Hipotezė pasitvirtino.

4 lentelė. *Suvartojamo alkoholio kiekio palyginimas tarp respondenčių, kurios per pastaruosius metus turėjo arba neturėjo lytinių santykių, kurių metu buvo apsvaigusios nuo alkoholio*

Table 4. *Comparison of alcohol consumption between respondents who in the course of one year did or did not have sexual intercourse under the influence of alcohol*

Santykiai apsvaigus nuo alkoholio	Suvartojamo alkoholio kiekio vidurkis	p reikšmė
Per pastaruosius metus turėjo lytinių santykių (N = 413)	44,55 SAV / mėn.	p < 0,001
Per pastaruosius metus neturėjo lytinių santykių (N = 285)	18,47 SAV / mėn.	

REZULTATŲ APITARIMAS IR DISKUSIJA

Šio tyrimo rezultatai atskleidė, kad nėra tiesioginio ryšio tarp lietuvių bakalauro studijų studentų amžiaus ir jų suvartojamo alkoholio kiekio. Panašius rezultatus tirdami Lietuvos studentus gavo Astrauskienė, Dobrovolskis ir Stukas (2009). Šimkūnaitė (2008) tyrė Vilniaus universiteto I–III kurso studentus ir nustatė, kad kursas, kuriame studentas mokosi, neturi sąsajos su studento alkoholio vartojimu ar nevartojimu. Kita vertus, yra ir priešingų duomenų: Bielskytė (2009), apklaususi 17–26 metų studentus, teigia, kad vyresni studentai yra linkę rečiau vartoti alkoholį, bet tikėtina, kad šio tyrimo rezultatai skiriasi nuo kitų, nes pasirinktos platesnės amžiaus intervalo ribos, apimančios ir paauglystės pabaigą, ir trečiosios dešimtys vidurį. Lyginant tyrimo rezultatus su užsienio autorių tyrimais, pastebima tam tikrų tendencijų. Bewick ir kt. (2008) teigia, kad

Jungtinės Karalystės studentai pirmaisiais studijų metais vartoja kur kas daugiau alkoholio nei vėliau. Autoriai tai aiškina studentų psichologine branda, darančia įtaką studentų rizikingos elgsenos mažėjimui. Lorantas ir kt. (2013), atlikę apklausą viename iš Belgijos universitetų, teigia, kad amžius nėra susijęs su vartojamo alkoholio kiekio pakitimais, tačiau šie autoriai iškėlė hipotezę, kad tiriant tokią sąsają reikia atsižvelgti ne tik į studento amžių, bet ir į tai, kiek laiko jis jau mokosi universitete. Pasak jų, tikėtina, kad kuo daugiau laiko praleista universitete, tuo didesnė tikimybė, kad studentas vartos daugiau alkoholio.

Tyrimas rodo, kad yra buvusių pirmųjų lytinių santykių amžiaus ir šiuo metu per mėnesį suvartojamo alkoholio kiekio sąsaja: merginos, kurios pradėjo ankstyvus lytinius santykius, šiuo metu vartoja daugiau alkoholio. Nepavyko rasti mokslinių tyrimų, kurie tirtų identiškus šiam tyrimui kintamuosius, tačiau, pvz., Stueve ir O'Donnell (2013) teigia, kad ankstyvi lytiniai santykiai yra susieti su vėliau dažniau pasitaikančiu apgirtimu, ypač moterų. Daugelis tyrėjų, atliekančių šios srities tyrimus, domisi atvirktiniu procesu, t. y. ankstyvo alkoholio vartojimo įtaka lytinio gyvenimo pradžiai. Dėmesys daugiausia kreipiamas į tai, kaip alkoholio vartojimas skatina ankstyvą lytinio gyvenimo pradžią, bet nedaug nagrinėta, ar ankstyva lytinio gyvenimo pradžia turi ryšį su vėliau pasireiškiančiu rizikingu elgesiu, t. y. alkoholio vartojimo ypatumais. Šio tyrimo prielaida, kad lytinių santykių pradžios amžius gali būti susijęs su šiuo metu suvartojamo alkoholio kiekiu, pagrįsta esamų tyrimų rezultatų skirtumais. Dalis tyrėjų teigia, kad ankstyva lytinio gyvenimo pradžia yra susijusi su didesniu po to pasireiškiančiu abiejų lyčių polinkiu į delinkventinį elgesį, be to, šis efektas išlieka ilgiau nei metus po pirmųjų lytinių santykių (Armour ir Haynie, 2007). Šie autoriai taip pat teigia, kad tikėtina, jog merginoms ankstyva lytinio gyvenimo pradžia kelia daugiau problemų nei vaikinams dėl galimo neplanuoto nėštumo. Kita vertus, Olandijoje atliktas tyrimas (Udell ir kt., 2010) nustatė kitokius rezultatus. Pasak tyrėjų, ankstyva lytinio gyvenimo pradžia neturėjo ryšio su vėliau pastebimu probleminiu elgesiu. Minėtuose tyrimuose tarp matuojamo probleminio elgesio aspektų nebuvo suvartojamo alkoholio kiekio, tad negalima jų tiesiogiai lyginti su šiuo tyrimu, bet matoma, kad išties gali egzistuoti ankstyvų lytinių santykių ir vėlesnio gausaus alkoholio vartojimo ryšys.

Taip pat gauta, kad dabartinis alkoholio vartojimas gali būti siejamas su per gyvenimą turėtų lytinių santykių partnerių skaičiumi: respondentes, kurios vartoja daugiau alkoholio, turi daugiau partnerių. Andersonas ir Dahlbergas, dar 1992 m. atlikę tyrimą bendroje JAV populiacijoje, teigė, kad didesnis alkoholio suvartojimas siejasi su didesniu lytinių partnerių skaičiumi. Be to, panašius rezultatus gavo ir Thompsonas, Kao ir Thomas (2005), ištyrę amerikiečių karinio personalo atstovus ir nustatę, kad dažniau apgirstantys asmenys yra linkę turėti daugiau lytinių santykių partnerių, bei Tapertas ir kt. (2001), paauglių ir jaunų suaugusiųjų imtyje nustatę alkoholio vartojimo ir partnerių skaičiaus sąsają. Ši sąsaja gali turėti įvairių priežasčių, viena jų – alkoholio vartojusio asmens inhibicijos mažėja, t. y. jo elgesys mažiau paklūsta socialinėms normoms, o tai savo ruožtu keičia elgesį į ne tokį socialiai priimtą ir rizikingesnį. Taip pat tyrėjai kalba ir apie kitokį mechanizmą, kai elgesys keičiasi ne dėl tiesioginio alkoholio poveikio, o dėl tikėjimo, kad poveikis egzistuoja. Be to, įdomu tai, kad tiriant, kaip alkoholio vartojimas veikia priešingos lyties patrauklumo vertinimą, pastebima, kad veikiamų alkoholio moterų pateikiami įvertinimai pasikeičia ypač smarkiai; alkoholio vartojusios koledžo studentės vyrus vertina kaip kur kas patrauklesnius (Jones ir kt., 2003). Šie procesai gali paaiškinti partnerių skaičiaus didėjimą kaip tiesioginę alkoholio vartojimo pasekmę, t. y. manoma, kad alkoholio paveikti žmonės, ypač moterys, dažniau turi lytinių santykių su atsitiktiniais partneriais, todėl didėja jų per gyvenimą turėtų partnerių skaičius.

Nors ir žinoma, kad vaikinai dažniau nei merginos turi lytinių santykių, kurių metu būna apsvaigę nuo alkoholio (Kalina ir kt., 2012), vis dėlto tuo pasižymi nemažai abiejų lyčių atstovų. 56,7 proc. šio tyrimo respondentėjų buvo bent kartą per pastaruosius metus apsvaigusios nuo alkoholio per lytinius santykius. Šis rezultatas panašus į gaunamus užsienio tyrėjų: JAV atliktas tyrimas rodo, kad per pastaruosius dvejus metus lytinių santykių, kurių metu buvo apsvaigusios nuo alkoholio, turėjo 60,2 proc. koledžo studentėjų (Caldeira ir kt., 2009). Taip pat tiriant apskaičiuota, kad respondentės, kurios per pastaruosius metus turėjo lytinių santykių, kurių metu buvo bent kiek apsvaigusios nuo alkoholio, suvartojo daugiau alkoholio nei tos, kurios per pastaruosius metus nebuvo turėjusios lytinių santykių apsvaigusios nuo alkoholio. Šis tyrimo rezultatas atspindi kitų tyrimų gaunamus duomenis. Pavyzdžiui, palyginti su

alkoholio nevartojančiais mokiniais, jį vartojantys yra labiau linkę turėti lytinių santykių, kurių metu būna apsaugę nuo alkoholio ar kitų medžiagų (Miller ir kt., 2007). Pasak Poulino ir Grahamo (2001), dažniau alkoholį vartojantys mokiniai taip pat yra linkę dažniau turėti neplanuotų lytinių santykių, kurių metu būna vartoję alkoholio. Nėra gausu tyrimų, kurie nagrinėtų suvartojamo alkoholio kiekio ir santykių apsaugus nuo alkoholio sąsajas studentų imtyje, tačiau tokie tyrimai būtini, nes lytiniai santykiai, kurių metu vienas ar abu partneriai yra apsaugę, gali daryti įtaką santykių saugumui, t. y. paskatinti partnerius nenaudoti kontraceptinių priemonių (Poulin ir Graham, 2001), taip sudarydami palankią terpę užsikrėsti lytiškai plintančiomis ligomis ar pradėti neplanuotą kūdikį.

IŠVADOS

Daugiau alkoholio vartojančios bakalauro studijų studentės pasižymi rizikingesne elgsena nei mažiau alkoholio vartojančios respondentės.

Daugiau per mėnesį suvartojamo alkoholio gali būti siejama su ankstesniu pirmųjų lytinių santykių amžiumi.

Daugiau per mėnesį suvartojamo alkoholio gali būti siejama su didesniu lytinių santykių partnerių skaičiumi.

Daugiau per mėnesį suvartojamo alkoholio gali būti siejama su lytinių santykių, kurių metu studentės buvo apsaugusios nuo alkoholio, turėjimu per pastaruosius metus.

Literatūra

- Anderson, P., Baumberg, B. (2006). *Alcohol in Europe*. London: Institute of Alcohol Studies.
- Anderson, J. E., Dahlberg, L. L. (1992). High-risk sexual behavior in the general population. Results from a national survey, 1988–1990. *Journal of Sexually Transmitted Diseases*, 19 (6), 320–325.
- Armour, S., Haynie, D. S. (2007). Adolescent Sexual Debut and Later Delinquency. *Journal of Youth and Adolescence*, 36, 154–152.
- Arnašiūtė, R. (2013). *Klaipėdos universiteto studentų pasitenkinimo seksualiniu gyvenimu ir savivertės ryšio vertinimas*. Magistro darbas. Kaunas: Lietuvos sveikatos mokslų universitetas.

- Astrauskienė, A., Dobrovolskis, V., Stukas, R. (2009). Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimas tarp Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų. *Medicinos teorija ir praktika*, 15 (4), 366–371.
- Baltrušaitytė, R., Bulotaitė, L. (2011). Studentų alkoholio vartojimo lūkesčių, savi-veiksmingumo, motyvų ir alkoholio vartojimo sąsajos. *Psichologija*, 44, 88–103.
- Bewick, M. B., Mulhern, B., Barkham, M., Trusler, K., Hill, A. J., Stiles, W. B. (2008). Changes in under graduate student alcohol consumption as they progress through university. *BMC Public Health*, 8 (163).
- Bielskytė, J. (2009). *Studentų sveikos gyvensenos ir subjektyvaus savo sveikatos vertinimo ryšys su psichologiniu atsparumu bei savigarba*. Magistro darbas. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Caldeira, K. M., Arria, A. M., Zarate, E. M., Vincent, K. B., Wish, E. D. (2009). Prospective Associations between Alcohol and Drug Consumption and Risky Sex among Female College Students. *Journal of Alcohol and Drug Education*, 53 (2), 71–92.
- Cavazos-Rehg, P. A., Spitznagel, E. L., Bucholz, K. K., Numberger J. Jr., Edenberg, H. J., Kramer, J. R. et al. (2010). Predictors of Sexual Debut at Age 16 or Younger. *Archives of Sexual Behavior*, 39 (3), 664–673.
- Gonzalez, V. M., Collins, R. L., Bradizza, C. M. (2009). Solitary and Social Heavy drinking, Suicidal Ideation, and Drinking Motives in Underage College Drinkers. *Journal of Addictive Behaviour*, 34 (12), 993–999.
- Goštautas, A., Povilaitis, R., Pilkauskienė, I., Jakušvaitė, I., Statkevičienė, S. (2009). Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimas tarp studentų 2005–2006 m. *Medicina*, 45 (7).
- Jones, B. T., Jones, B. C., Thomas, A. P., Piper, J. (2003). Alcohol consumption increases attractiveness ratings of opposite-sex faces: a possible third route to risky sex. *Addiction*, 1069–1075.
- Kalina, O. (2012). *Sexual risky behaviour among Slovak adolescents and young adults: social and psychological factors*. Daktaro disertacija. Olandija: Groningeno universitetas.
- Kriaučionienė, V., Barkauskienė, A., Petkevičienė, J. (2013). Kauno universitetų studentų subjektyvi sveikata ir jos pokyčiai 2000–2010 m. *Visuomenės sveikata*, 2 (61), 82–88.
- Legkauskas, V., Jakovlevaitė, V. (2005). Rizikingo seksualinio studentų elgesio ir jų psichosocialinių savybių ryšys. *Psichologija*, 32, 35–45.
- Lorant, V., Nicaise, P., Soto, V. E., d’Hoore W. (2013). Alcohol drinking among college students: college responsibility for personal troubles. *British Medical Journal of Public Health*, 13 (615).
- Meier, A. (2004). *Adolescent first sex and subsequent mental health*. Presented at the 2004 Society for Research on Adolescence meeting, Baltimore, MD.

- Milaševičiūtė, R. (2012). *Studentų požiūrio į priklausomybes tyrimas*. Bakalauro darbas. Šiauliai: Šiaulių universitetas.
- Miller, J. W., Naimi, T. S., Brewer, R. D., Jones, S. E. (2007). Binge Drinking and Associated Health Risk Behaviors Among High School Students. *Pediatrics*, 119 (76).
- Mozūraitytė, J. (2012). *Seksualinio elgesio motyvų svarba studentų rizikingo seksualinio elgesio ir asmenybės bruožų sąsajai*. Magistro darbas. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Narkauskaitė, L., Juozulynas, A., Jurgelėnas, A., Venalis, A. (2011). Psichiką veikiančių medžiagų vartojimo paplitimas tarp Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų. *Visuomenės sveikata*, 1 (52).
- New York City Department of Health and Mental Hygiene. (2008). Alcohol Use and Risky Sex in New York City. *NYC Health*, 7 (6).
- Newbury-Birch, D., Walker, J., Avery, L., Beyer, F., Brown, N., Jackson, K. et al. (2009). *Impact of alcohol consumption on young people: a systematic review of published reviews*. UK: Newcastle University.
- Norkus, A. (2012). *Sveika gyvensena Lietuvos studentų populiacijoje: edukacinis diagnostinis aspektas*. Daktaro disertacija. Šiauliai: Šiaulių universitetas.
- Poulin, C., Graham, L. (2001). The association between substance use, unplanned sexual intercourse and other sexual behaviours among adolescent students. *Journal of addiction*, 96, 607–621.
- Stueve, A., O'Donell, L. N. (2005). Early Alcohol Initiation and Subsequent Sexual and Alcohol Risk Behaviors Among Urban Youths. *American Journal of Public Health*, 95 (5), 887–893.
- Šimkūnaitė, A. (2008). *Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimas tarp VU medicinos fakulteto I–III kurso studentų ir jį įtakojantys veiksniai*. Magistro darbas. Vilnius: Vilniaus universitetas.
- Tapert, S. F., Aarons G. A., Sedlar, G. R., Brown, S. A. (2001). Adolescent Substance Use and Sexual Risk Taking Behavior. *Journal of Adolescent Health*, 28, 181–189.
- Thompson, J. C., Kao, T. C., Thomas, R. J. (2009). The relationship between alcohol use and risk-taking sexual behaviors in a large behavioral study. *Preventive Medicine*, 41 (1), 247–252.
- United Kingdom Central Office of Information for the Department of Health. (2009). *Alkoholio vienetai ir jų*. <http://www.bdasonline.co.uk/docs/Know%20Your%20Limits%20-%20Lithuanian.pdf>. Aplankyta: 2013-09-20.
- Žyvatkauskaitė, A., Jaruševičienė, L., Valius, L. (2012). Jaunų žmonių lytinė elgsena ir kontracepcijos metodų pasirinkimo motyvai. *Lietuvos bendrosios praktikos gydytojas*, 16 (2), 76–82.

RELATIONSHIP OF ALCOHOL CONSUMPTION WITH AGE OF SEXUAL DEBUT, NUMBER OF SEXUAL PARTNERS, AND SEXUAL INTERCOURSE UNDER THE INFLUENCE OF ALCOHOL IN FEMALE BACHELOR STUDENTS

Gita Argustaitė-Zailskienė
Lithuanian University of Health Sciences, Lithuania

Abstract. Background. In the year 2012–2013 the number of students in Lithuanian-bachelor studies in the whole country was 85305. 49236 of them were women, which makes up almost 58 % of all students. This number is a significant part of the society which should not be overlooked. The current life quality and lifestyle of the aforementioned women has a big impact on their life and work after they graduate. A considerable part of their quality of life is determined by sexual behavior which starts developing in their earlier years, also by alcohol consumption patterns. Researchers do not doubt that these two factors interact, yet there are very few Lithuanian studies which examine the relationship between alcohol consumption and sexual behavior, especially risky. The **purpose** of this article is to evaluate the relationship between female students in bachelors' studies alcohol consumption and several aspects of risky sexual behavior. **Method.** 1054 female respondents, aged 18–24, who at the time were studying in bachelors' studies filled out an online questionnaire consisting of three specifically designed parts: demographic questions, questions about sexual behavior and a scale designed to evaluate the consumption of alcohol per average month. **Findings.** Respondents who report consuming more alcohol have more sexual partners; also, respondents who report consuming more alcohol tend to have had their first sexual intercourse earlier. Moreover, respondents who report having had sexual intercourse under the influence of alcohol in the course of the past year also report higher alcohol consumption than those who do not report having intercourse under the influence of alcohol. **Conclusion.** Higher alcohol consumption may be linked to riskier sexual behavior in 18–24 year old female Lithuanian bachelor students.

Keywords: sexual intercourse, alcohol consumption, students, women.

Gauta: 2013-12-11

Priimta: 2014-03-31